

SPD'ers pleiten voor referendum over Europa

Samenvatting essay Habermas, Bofinger en Nida-Rümelin

Achtergrond - 14 augustus 2012

In Duitsland ligt de optie op tafel om een referendum te houden over het overdragen van macht aan Brussel. SPD-leider Sigmar Gabriel schudde de vakantievierende politiek wakker vorige week. De aanpak van de regering-Merkel in de eurocrisis werkt niet, dus is het hoog tijd voor een andere koers, stelde hij in de Berliner Zeitung.

Gabriel wil dat de euro-landen gezamenlijk elkaars schulden dragen. Om dit soort macht aan Brussel over te kunnen dragen is in Duitsland een grondwetswijziging nodig. De partijvoorzitter wil dat de Duitse kiezer zich in een referendum uitspreekt over zo'n wijziging. Binnen zijn partij en bij De Groenen kreeg Gabriel vooral bijval, maar FDP en CSU zien gezamenlijke schulden als een heilloze weg.

De koers die Gabriel verdedigt is uitgedacht door de professoren Habermas, Bofinger en Nida-Rümelin. Gabriel had hen om hun visie gevraagd. Hieronder een Nederlandse samenvatting van het essay dat de filosofen Habermas en Nida-Rümelin en de econoom Bofinger schreven:

De bondsregering heeft niet de moed om de onhoudbare status quo van de crisis in Europa te doorbreken. De crisis verdiept zich alleen maar. Nu moet de horde worden genomen om de Europese instituties te versterken. Verdere integratie geeft de politiek ook de macht om het parallele universum dat de investeringsbanken en hedgefondsen hebben geschapen te beteugelen.

Alleen door de eurolanden verder te integreren kan een gemeenschappelijke munt blijven bestaan zonder dat een eindeloze reeks hulpmaatregelen nodig is. Die maatregelen stellen de solidariteit van de eurolanden aan gevers- en ontvangerszijde te veel op de proef.

Meer Europa

Een soevereiniteitsoverdracht naar Europese instituties is nodig om begrotingsdiscipline af te dwingen en een stabiel financieel systeem te waarborgen. Tegelijkertijd is er een sterkere coördinatie van financiële, economische en sociale politiek van de lidstaten nodig om de structurele

disbalans in de eurozone op te heffen.

De Duitse regering stelt een verkeerde diagnose van de crisis. Het is geen eurocrisis, de euro heeft zich als stabiele munt bewezen. Het is ook geen Europese schuldencrisis want de schulden van de EU en de eurolanden zijn minder hoog dan die van de VS en Japan. Het is een schuldfinancieringscrisis van enkele landen in de eurozone, in eerste instantie veroorzaakt door ontoereikende institutionele waarborgen voor een gezamenlijke munt.

Gezamenlijke staatsleningen

De crisis is niet alleen te wijten aan verkeerd beleid van individuele lidstaten maar ook aan fouten in het systeem. Alleen door een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor staatsleningen in de eurozone kan het risico op faillissement van een lidstaat worden beperkt. De bezwaren dat dit landen verkeerde prikkels geeft moeten serieus worden genomen. Strikte gemeenschappelijke controle over de nationale begrotingen is nodig. Zo'n controle kan niet meer, met behoud van nationale soevereiniteit, via verdragen geregeld worden.

Er zijn slechts twee oplossingen: terugkeer naar de nationale munten, een optie die landen uitlevert aan de speculaties van de financiële markten; of een institutionele verankering van een gemeenschappelijke financiële, economische en sociale politiek in de eurozone met het doel de verloren speelruimte van de politiek op de markten terug te veroveren.

De tweede optie biedt uitzicht op een socialer Europa, want een kerngroep van landen met een gezamenlijke politiek heeft de mogelijkheid om de reeds ingezette overgang van een burgerdemocratie naar een marktconforme schijndemocratie (Fassadendemocratie) een halt toe te roepen. Dit perspectief is reden genoeg om voor deze optie te kiezen.

De stap die is overgeslagen bij de invoering van de euro moet nu worden ingehaald: de koers naar een politieke unie moet worden uitgezet, in eerste instantie voor de 17 landen van de euro. Wij pleiten voor duidelijkheid; wie een gezamenlijke munt wil houden, moet ook voor een gezamenlijke verantwoordelijkheid zijn en moet het institutionele tekort in de eurozone repareren.

Macht voor burgers

Als we in de eurozone de politiek de speelruimte geven om te zorgen voor meer economische gelijkheid binnen de eurozone, moeten we ook een Europese wetgever hebben die de burgers (direct via het Europees Parlement en indirect

via de Europese Raad) vertegenwoordigt en over deze politiek kan beslissen. Anders breken we met het principe dat de wetgever die over de staatsuitgaven beslist dezelfde moet zijn als de democratisch gekozen wetgever die de belastingen int.

Wel moeten we zorgen dat deze grote hervormingen niet over de hoofden van de burgers worden doorgevoerd. Duitsland moet in de Europese Raad het initiatief nemen om een grondwetgevende vergadering in het leven te roepen en EU-burgers moeten zich via een referendum kunnen uitspreken. Als de uitslagen van de referenda positief zijn kunnen de burgers van Europa op Europees niveau de soevereiniteit terugwinnen die de markten hen allang hebben afgenomen.

Het doel: Een politiek verenigde muntunie die openstaat voor de toetreding van andere EU-landen, in het bijzonder voor Polen; een supranationale democratie die samen regeren mogelijk maakt, zonder de vorm van een federale staat aan te nemen. Een federaal Europa is het verkeerde model omdat het te veel vraagt van de solidariteit van de van oudsher autonome landen.

In Duitsland heeft deze strategie kans van slagen als een alliantie van partijen de meerderheid van de kiezers van de voordelen van een politieke unie weet te overtuigen. Door de crisis is de kiezer zich bewust geworden van de noodzaak de markten te reguleren en iets te doen aan de structurele ongelijkheid binnen de eurozone. Een discussie over het doel van de Europese integratie biedt de mogelijkheid het publieke debat breder te voeren dan alleen over de economische aspecten.

De waarneming dat de macht in de wereldpolitiek verschuift en het gevoel dat de verhouding met de VS verandert, zetten de synergetische voordelen van Europese vereniging in een ander licht.

De Europese landen moeten leren dat ze hun sociale model en de culturele verscheidenheid alleen gezamenlijk kunnen behouden. Ze moeten hun krachten bundelen als ze nog invloed willen hebben op de internationale agenda. Afzien van een Europese eenheid zou ook een afscheid van het wereldtoneel betekenen.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2901/spders-pleiten-voor-referendum-over-europa>